

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK VE ÇATIŞMA ÇÖZME DAVRANIŞLARININ ÖZNEL İYİ OLUŞLARINI YORDAMASI

THE PREDICTION OF SUBJECTIVE WELL-BEING BY PSYCHOLOGICAL RESILIENCE AND CONFLICT RESOLUTION BEHAVIOR IN HIGH SCHOOL STUDENTS

Bulut AKDOĞAN¹

Süleyman Barbaros YALÇIN²

Başvuru Tarihi:24.07.2017 Yayına Kabul Tarihi:12.03.2018 DOI: 10.21764/maeuefd.330613

Özet: Bu çalışmada lise öğrencilerinin çatışma çözme becerilerinin ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinin, öğrencilerin öznel iyi olma seviyelerini nasıl etkilediği incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Kırıkkale il merkezinde çeşitli ortaöğretim kurumlarında öğrenimlerine devam eden 313'ü kız 235'i erkek toplam 548 lise öğrencisi oluşturmaktadır.

Araştırmada çatışma çözme becerilerini belirlemek için "Çatışma Çözme Davranışı Belirleme Ölçeği", psikolojik dayanıklılık seviyelerini belirlemek için "Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği" ve Öznel İyi Oluş seviyelerini belirlemek için de "Öznel İyi Oluş Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; Ergen Öznel İyi Oluş ölçeği alt boyutları ile ÇÇDBÖ alt boyutlarından saldırganlık ile negatif yönde, problem çözme ile pozitif yönde anlamlı düzeyde bir ilişkiye rastlanmıştır. EÖİÖÖ alt boyutları ile Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutları puanları arasında pozitif yönde anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmuştur. EPDÖ alt boyutlarından; aile desteği, akran desteği, okul desteği, mücadele azmi ve uyum boyutunun ve ÇÇDBÖ alt boyutlarından, problem çözme ve saldırganlık boyutunun öznel iyi oluşun önemli bir yordayıcısı oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Lise Öğrencileri, Çatışma Çözme Davranışı, Psikolojik Dayanıklılık, Öznel İyi Oluş.

Abstract: In this study, it has been examined how Conflict Resolution Behavior and Psychological Resilience Level of high school students affect students' Level of Subjective Well-Being. The working group of the study totally consists of 548 students including in 313 girls and 235 boys who have continued their education at secondary educational institutions in the center of Kırıkkale in 2013-2014 academic year.

In this study, to determine conflict resolution behavior "CRBIS-Conflict Resolution Behavior Identification Scale", to determine level of psychological resilience "APRS-Adolescent Psychological Resilience Scale" and to determine level of subjective well-being "ASWBS-Adolescent Subjective Well-Being Scale" have been used. According to results obtained from the study, it has been seen that there is negative relationship between Adolescent Subjective Well-being and Aggression – the subscales of CRBIS whereas there is positive relationship at meaningful level between Adolescent Subject Well-being and Problem Solving. It has been found that relationship between the points of subscales of ASWBS and the point of subscales of APRC is positively and at meaningful level. It has been concluded that family support, pair support, school support, struggle determination and adaptation – the subscales of APRS and Problem Solving and Aggression Dimension – the subscales of CRBIS – are significant predictor of subjective well-being.

Keywords: High School students, Conflict Resolution Behavior, Psychological Resilience, Subjective Well-being.

¹ Yük. Lisn. Öğr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı. bulutcan_38@hotmail.com

¹ Dr.,Öğretim Üyesi., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı barbarosyl@hotmail.com Orcid No: 0000-0001-8818-8252

Giriş

Sosyal bir varlık olan insan, doğası gereği birlikte yaşama becerisi ile donatılmış olarak dünyaya gelmiştir. Bununla birlikte çeşitli ihtiyaçlarını gidermesi, yaşamını sürdürebilmesi açısından son derece önemlidir. Bahsedilen bu ihtiyaçları fizyolojik, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlardır. Fizyolojik ihtiyaçlarını gidermek için harekete geçtiği gibi; ait olma, toplum tarafından kabul edilme, kendini topluma kabul ettirecek davranışlarda bulunma ve yeteneklerini en üst seviyede kullanabilmek gibi gereksinimlerini de yerine getirmek için insanın harekete geçmesi, bir anlamda güdülenmesi gerekmektedir (Izgar, Gürsel, Kesici ve Negis, 2004). Bunun yanında çevresiyle uyum sağlayabilme, kendini kabul ettirme ve sosyalleşmeye zamanının büyük bir çoğunluğunu harcayan insan, çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır (Büyükkaragöz ve Kesici, 1998). Örneğin kişinin bir yakını kaybetmesi, sevdiği birinin ölümü, işinden olması, ölümcül bir hastalığa yakalanması, yaşamış olduğu kişilerarası bir çatışma durumu, çevresindeki insanlarla yaşadığı ya da çözemediği bir sorun, insanı bir anda boşlukta bırakıp yaşamını alt üst edebilmektedir. Bu durumda bireyde iç gerilim artmakta, kaygı belirtileri görülmekte, mevcut duygusal dengesi bozulmakta, uyum bozukluğu ortaya çıkmakta ve hatta fiziksel rahatsızlıklar yaşanmaktadır (Terzi, 2005; Schrupf, Crawford ve Bodine, 2007). Ortaya bedensel tepkiler olarak çıkan bu fizyolojik tepkilerin altında yaşanan çatışmalar yer almaktadır. Yaşanan bu çatışma durumu bireyin mutluluğunda önündeki en büyük engellerden birisi olarak karşımıza çıkabilmektedir (Yalçın, Ak, Kavaklı ve Kesici, 2018).

Bu durumun ortadan kalkması için kişilerarası çatışmanın çözülmesi ve yaşanan anlaşmazlığın sona ermesi gerekmektedir. Bu amaçla tarafların çözüm için bir araya gelip çaba harcama süreci çatışma çözme olarak tanımlanabilir (Rahim, Garrett ve Buntzman, 1992; Jandt ve Petesen, 1996). Alan yazın incelendiğinde çatışma çözmeye yönelik birçok yaklaşım olduğu görülmektedir (Deutsch, 1973; Philips ve Cheston, 1979; Putman ve Wilson, 1982). Bu araştırmacılar arasında Deutsch (1973), rekabetçi ve işbirlikçi yaklaşımı savunurken, bazı yazarlar çözüm yönelimli, hükmetme ve kaçınmayı temel alan üç boyutlu yaklaşımı savunmuştur (Bodine ve Crawford, 1998; Lulofs ve Cahn, 2000).

Genellikle çatışma kaçınılması gereken bir şey olarak algılanmaktadır. Ancak, önemli olan çatışmanın ne olduğunun anlaşılmasıdır. Arada farklılıklar ortaya çıktığında ve farklılıkların görüldüğü bu konular önemli de olduğunda çatışmanın yok gibi varsayılarak görmezden gelinmesi ve bastırılması bu durumla yüzleşmekten çok daha fazla tehlikeli bir durumdur. Bu durumun sorun olarak özellikle öğrenciler arasında yaşanmasını kontrol altına almak çok kolay

olmayabilir. Öğrencilerin çatışma çözme yöntemleri konusundaki bazı araştırmalar (Johnson ve Johnson, 2000; Bemak ve Keys, 2000; Taştan, 2004; Ögel, Tarı ve Eke, 2006) öğrencilerin okul ortamında; sınıfta, bahçede, serviste, derste ya da oyun oynarken çatışmaya girebildiklerini ve bu çatışmaları genellikle sözel ya da fiziksel saldırıda bulunarak çözmeye çalıştıklarını ortaya koymaktadır. Okulların asıl karşılaştığı sorun ise çatışmaların sıklığı değil, çatışmaların sağlıklı ve yapıcı yollarla nasıl yönetileceğidir. Çatışmaların yapıcı bir biçimde çözülmesi, bireyde ve toplumda bir çatışma çözme anlayışının oluşmasını gerektirir. Bu anlayış kişinin kendisini toplama gücüne etki eder (Güner, 2007). Kendini toplama gücüne sahip bireyler çatışma çözme konusunda becerileri olan, kendini geliştirmeye güdülenmiş kişilerdir. Toplumsal değişim sürecine aktif olarak katılırlar, kendilerini genellikle inançlı ya da dindar bir kişi olarak nitelendirirler. Yaşadıkları stresi, travmayı ve trajediyi yorumlama ve bunlardan yararlanma yeteneğini gösterirler. İnsanlarla olumlu ilişkiler kurma yeteneğine sahiptirler ve bu durum mutluluğun temel kaynaklarından sayılabilir (Yalçın, Kavaklı, Kesici ve Ak, 2017). Birtakım amaçlara, eğitimsel beklentilere, umuda ve parlak bir geleceğe sahip olma duyguları vardır. Yaşamı anlamlı hale getiren temel bir inanç olan bağlılık ve kendi hayatlarını kontrol edebilecekleri inancını geliştirirler (Öğülmüş, 2001).

Walsh (2006) dayanıklılığı; “Bir zorluk ile karşılaşıldığında bu durumdan daha güçlü ve kazançlı bir şekilde çıkmayı, bir kriz durumunda gelişim göstermeyi ve dayanıklı olmayı sağlayan aktif bir zaman dilimi” olarak tanımlarken, Masten (2004) ise dayanıklılığı “riskli durumlara ve zorluklara karşı başarılı bir biçimde uyum sağlamak” olarak değerlendirmiştir. Bunun sonucu olarak bilim insanları, günümüzde insanların yaşamları boyunca yaşadıkları sorunlar ve zorluklar arttıkça insanların da bu sorunlar karşısındaki vermiş oldukları yaşantısal cevabı tanımlarken, psikolojik dayanıklılık, psikolojik esneklik, psikolojik sağlamlık gibi terimler ortaya çıkmıştır. Amerikan Psikoloji Derneği, psikolojik dayanıklılığı; sıkıntı, travma, trajedi, tehdit gibi stres kaynaklarına karşı kişilerin gösterdiği adaptasyon süreci olarak tanımlamaktadır (Dündar, 2016). Bu kavramın Türkçe karşılığının ne olduğu konusunda ise konu ile ilgili yapılan çeşitli çalışma sonuçlarına bakılması gerektiği düşünülmektedir. Konuyla ilgili olarak yurtiçinde yapılan çalışmalarda, yılmazlık (Öğülmüş, 2001; Özcan, 2005; Gürkan, 2006; Demirbaş, 2010) kendini toplama gücü (Terzi, 2006), psikolojik sağlamlık (Gizir, 2004; Gizir ve Aydın, 2006; Kararımak, 2006; 2007a; 2007b) dayanıklılık (Basım ve Çetin, 2011) gibi sözcükler tercih edilmektedir. Haynes ise psikolojik dayanıklılığı yüksek bireylerin, temel kişilik özelliklerine yönelik sınıflandırma yaparken bu özellikleri sosyal, duygusal ve bilişsel/akademik özellikler olarak üç kategoride ele almaktadır (Haynes, 2005). Gürkan, psikolojik dayanıklılığı yüksek olan

kişilerin özelliklerini şu şekilde sıralamıştır: İçten denetimli, problem çözme becerisine sahip, kişilerarası iletişimi iyi, öz saygısı yüksek, olumlu benlik tasarımına sahip, zorluklar karşısında vazgeçmeyen, mücadele eden, içsel yüklemeler yapma becerisine sahip ve empatik (Izgar ve ark., 2004; Gürkan, 2006).

Günümüzde sıklıkla ele alınan bir diğer kavram da öznel iyi oluştur. Öznel iyi oluş, bireyin yaşamını değerlendirmesi ve yargı bildirmesi anlamına gelmektedir (Deiner, 1984). Ryff, öznel iyi oluşun beş boyuttan oluştuğunu ifade etmektedir. Bunlar sırasıyla; kendilik kabulü, çevresel üstünlük, başkalarıyla olumlu ilişkiler, kişisel gelişim ve özerkliliktir. Bu boyutlar olumlu işlevlerle olumlu, olumsuz işlevlerle olumsuz ilişki içerisindedirler (Ryff, 1989). Öznel iyi oluş, olumlu duygulanım, olumsuz duygulanım ve yaşam doyumu olmak üzere üç boyutlu bir yapı göstermektedir (Andrews ve Whitney, 1976). Olumlu duygulanım, güven, ilgi, ümit, heyecan, gurur, neşe gibi duyguları; olumsuz duygulanım ise öfke, nefret, suçluluk, üzüntü gibi olumsuz duyguları içerir (Yalçın, Kavaklı, ve Kesici, 2017). Yaşam doyumu boyutu ise, öznel iyi oluşun bilişsel bileşenidir. Bireyin çeşitli yaşam alanlarındaki doyumuna ilişkin değerlendirmelerini yansıtır (Myers ve Deiner, 1995). Kişi haz veren yaşantıları daha çok deneyimliyor ve haz vermeyen yaşantıları daha az deneyimliyorsa bu durumda yüksek öznel iyi oluşa sahip olduğundan bahsedilebilir (Myers ve Deiner 1995). Yazın alanı incelendiğinde genellikle kişilerin, cinsiyeti (Fujita, Diener ve Sandvik, 1991), yaşı (Ryff, 1989), eğitim düzeyi (Veenhonven, 1994), kültür (Basabe, Paez ve Valencia, 2002), ekonomik geliri (Diener ve ark., 1999), medeni durumu, sağlık durumu (Diener ve ark., 1999), dini inançları (Diener ve Clifton, 2002), sosyalleşmeleri (Larsen ve Prizmic, 2008), kişilik yapısı (Diener ve diğerleri, 1999), özsaygısı (Diener ve Diener, 1995; Fordyce 1983; Lyubomirsky ve Lepper 1999), akademik başarısı (Broege ve ark., 2006) gibi etmenlerin öznel iyi oluşlarını etkileyen etmenler olduğu anlaşılmaktadır.

Riskli hayat koşullarına maruz kalarak yetişen çocuk ve ergenlerin, gelişimlerini tehdit eden tüm olumsuzluklara rağmen nasıl başarıyı sağladıklarını ve dayanıklı birer birey olarak kalabildiklerini anlamak, benzer riskler altında bulunan diğer çocuk ve gençlere yönelik yapılabilecek önleyici çalışmalara ışık tutacaktır (Masten ve Reed, 2002). Başka bir biçimde ifade edilecek olursa, önleyici ruh sağlığı hizmetleri açısından risk faktörlerini ve bireyler üzerindeki etkilerini bilmek, çocuk ve ergenlere yönelik çalışmaların şekillenmesini hem kolaylaştıracaktır hem de bireylerin en az biçimde zarar görmelerine olanak sağlayacaktır. Bu açıdan bakıldığında özellikle ergenlerin psikolojik dayanıklılık gücünü artırmak ve daha sağlıklı

nesillerin yetişmesine olanak sağlama anlamında, çatışma çözme davranışı becerilerine sahip olmak, şu an itibariyle en önemli önleyici faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada en önemli nokta çocuklara ve gençlere çatışma çözme becerilerinin bütün eğitim kademelerinde yaşlarına ve hazırbulunuşluk düzeylerine uygun olarak verilmesidir.

Ergenlerin çatışma çözme davranışlarıyla ilgili olarak Yavuzer, Karataş ve Gündoğdu (2013) yapmış olduğu bir araştırmada, ergenlerin çatışma çözme davranışlarının cinsiyet, sınıf düzeyi ve okul türü açısından farklılıklarını ve çatışma yaşadıkları durumlar, çözmek için kullandıkları yöntemler ve çatışmanın nasıl sonuçlandığı ile ilgili bir çalışma yapmışlardır. Fakat bu çalışmada ise ergenlerin çatışma çözme davranışlarının ve psikolojik dayanıklılıklarının öznel iyi oluşlarını yordayıp yordamadığı araştırılmıştır. Yapılan başka bir araştırmada Çelebi ve Sezgin (2015) lise öğrencilerinin öznel iyi oluşları ile ahlâkî olgunluk seviyeleri arasındaki ilişkinin ortaya konması amacıyla bir çalışma yapmıştır. Turgut ve Çapan (2017) ergenlerde psikolojik sağlık düzeyinin yordayıcılarının neler olduğu incelemişken, bu çalışmada ise ergenlerin psikolojik dayanıklılığının, öznel iyi oluşun yordayıcısı olup olmadığı araştırılmıştır. Bu araştırmanın amacı, lise öğrencilerinin çatışma çözme davranışları ve psikolojik dayanıklılıklarının öznel iyi oluşlarını anlamlı düzeyde yordayıp yordamadığını ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- 1- Lise öğrencilerinin çatışma çözme davranışları, psikolojik dayanıklılıkları ve öznel iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki var mıdır?
- 2- Lise öğrencilerinin çatışma çözme davranışları ile psikolojik dayanıklılıkları öznel iyi oluş düzeylerini yordamakta mıdır?
- 3- Lise öğrencilerinin çatışma çözme davranışları cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma, genel tarama modelinin bir alt türü olan “ilişkisel tarama” türünde bir araştırmadır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Bu model, bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için kullanılmaktadır (Karasar, 2008; Büyüköztürk, 2011).

Evren ve Örneklem

Veriler, Kırıkkale il merkezinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı liselerde öğrenim görmekte olan 548 lise öğrencisinden toplanmıştır. Çalışmanın katılımcıları 313'ü kız (% 57) ve 235'i erkek (% 43) olmak üzere 548 lise öğrencisinden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, öğrencilerin bazı kişisel özelliklerini belirleyebilmek için araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu", çatışma çözme davranışlarını belirlemek amacıyla "Çatışma Çözme Davranışı Belirleme Ölçeği (ÇÇDBÖ)", psikolojik dayanıklılıklarını ölçmek için "Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (EPDÖ)" ve son olarak da ergenlerin öznel iyi olma durumlarını ölçmek için "Öznel İyi Oluş Ölçeği" kullanılacaktır.

Kişisel Bilgi Formu: Öğrencilerle ilgili demografik özellikler için araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan "Kişisel Bilgi Formu" uygulanmıştır. Bu form ile öğrencinin cinsiyeti, yaşı ve sınıf düzeyi hakkında bilgi edinilmiştir.

Çatışma Çözme Davranışı Belirleme Ölçeği (ÇÇDBÖ): Ölçek Koruklu (1998) tarafından 6., 7., ve 8. sınıf öğrencilerinin çatışma çözme davranışlarını ölçmek üzere geliştirilmiştir. Ölçek bireysel ve grup halinde uygulanabilir. Ölçek araştırmacı tarafından önce dört alt boyut olarak oluşturulmuş ve yapılan geçerlik çalışmaları sonucunda iki alt boyuta indirilmiştir. Bu süreçte ölçeğin madde sayısı ise 24'e indirilmiştir. Alt boyutlar saldırganlık ve problem çözme olarak belirlenmiştir. Ölçek beşli likert tipi olarak oluşmuş ve ölçekten elde edilen puanın yüksek oluşu o davranışın sık görüldüğü anlamına gelmektedir. Ölçeğin güvenirlik çalışması ise test-tekrar test tekniği ile değerlendirilmiştir. 6.,7., ve 8. sınıfta öğrenim gören 100 öğrenciye ölçek uygulanmış ve ortalama 10 gün sonra uygulama tekrarlanmıştır. Saldırganlık alt boyutunun korelasyon katsayıları .64 ve problem çözme alt boyutunun ise .66 olduğu görülmüştür. Alt boyutların güvenirlik katsayıları $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır. ÇÇDBÖ'nin iç tutarlılığına (Cronbach-Alpha) ile bakılmıştır. Saldırganlık .85 ve problem çözme .83 bulunarak ölçeğin iç tutarlılığının yüksek olduğu görülmüştür. Gündoğdu (2009) lise öğrencileri için yapmış olduğu geçerli ve güvenirlik analiz sonuçlarında ölçeğin lise örnekleminde de kullanılabilir geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu ifade etmiştir. Ölçeğin lise örnekleminde toplam iç tutarlık katsayısı .78 olarak saldırganlık alt boyutu için .85, problem çözme alt boyutu için ise .84 olarak bulunmuştur.

Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (EPDÖ): Ölçek Yunus Altundağ, Sefa Bulut ve Uğur Doğan tarafından geliştirilmiştir. Yapı geçerliği için Açımlayıcı faktör analizi yapılmış ve

ölçeğin toplam varyansın %57'sini açıklayan 29 madde ve 6 faktörden oluştuğu bulunmuştur. Ölçüt Geçerliliği için yapılan çalışmada Problem çözme envanteri ile -.47, Beck umutsuzluk ölçeği ile -.61 ve Kontrol odağı ölçeği ile -.46 korelasyon bulunmuştur. Güvenirlik çalışmasında, Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .87 , alt ölçeklerin alfa değerleri ise .61 ile .89 arasında değiştiği bulunmuştur. İkinci olarak bir ay ara ile yapılan test-tekrar-test sonucu korelasyon katsayısı .87 olarak bulunmuştur. Yapılan bir diğer güvenirlik çalışması %27'lik alt-üst grup karşılaştırmasında tüm maddelerde anlamlı bir fark bulunmuştur.

Son olarak madde toplam korelasyon analizine bakılmış ve ilişkinin .59 ile .81 arasında değiştiği bulunmuştur. Bu bulgulara dayanarak araştırmacılar tarafından geliştirilen Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nin eğitim ve psikoloji alanında kullanılabilecek, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu söyleyebiliriz (Bulut, Doğan ve Altundağ, 2012)

Ergenler İçin Öznel İyi Oluş Ölçeği: Eryılmaz (2009) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, yaşamın çeşitli alanlarındaki doyum düzeylerini ve olumlu duygulanımı içeren maddelerden oluşmaktadır. Ölçek, dördümlü likert tipindedir ve 15 maddeden oluşmaktadır. Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği, aile ilişkilerinde doyum, yaşam doyumu, olumlu duygular ve önemli kişilerle ilişkilerde doyum olmak üzere dört alt faktörden oluşmaktadır. Bu dört boyutun açıklanan varyansı 61.64'tür. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .87, Sperman-Brown değeri ise .83'tür. Ölçeğin uyum geçerliliği bu çalışma grubunda da yaşam doyumu ölçeği ile değerlendirilmiştir. Yapılan analizlerin sonucunda, ölçeğin 0.47 düzeyinde uyum geçerliğine sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Bu çalışma grubunda ölçeğin açıklanan varyansı 63.24 ve iç tutarlık katsayısı 0.91 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Ölçeklerle elde edilen veriler araştırmacı tarafından bilgisayar ortamına aktarılmış ve verilerin analizi SPSS paket programı kullanılarak yapılmıştır. Verilerin analizinde t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı tekniğinden ve çoklu regresyon analizi istatistiksel yöntemleri kullanılmıştır. Ayrıca tek yönlü varyans analizi sonucunda elde edilen F değerinin anlamlı bulunduğu durumlarda farkın kaynağını saptamak amacıyla Tukey HSD uygulanmış ve veriler .05 anlamlılık düzeyinde test edilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde, araştırmanın amacı olan lise öğrencilerinin çatışma çözme davranışları ve psikolojik dayanıklılıklarının öznel iyi oluşlarını anlamlı düzeyde yordayıp yordamadığı ile ilgili olarak toplanan verilerin istatistiksel çözümlenmeleri sunulmuştur.

Tablo 1.

Çatışma çözme davranışı, psikolojik dayanıklılık ve öznel iyi oluş değişkenleri arasındaki ilişkiler

		Saldırganlık	Prob. çözme	Aile destek	Akran destek	Okul destek	Uyum	Mücadele	Empati	Aile doyum	Önemli diğer doyum	Yaşam doyum	Olumlu duygu
Çatışma çözme davranışı belirleme ölçeği	Saldırganlık	1											
	Problem çözme	-.276**	1										
	Aile destek	-.227**	.234**	1									
	Akran destek	-.205**	.262**	.502**	1								
	Okul destek	-.298**	.302**	.302**	.308**	1							
	Uyum	-.159**	.193**	.354**	.325**	.236**	1						
Psikolojik dayanıklılık ölçeği	Mücadele	-.260**	.285**	.359**	.295**	.451**	.258**	1					
	Empati	-.176**	.268**	.278**	.438**	.199**	.355**	.248**	1				
	Aile ilişkilerinde doyum	-.096*	.171**	.424**	.145**	.253**	.089*	.263**	.057	1			
	Önemli kişilerle ilişkilerde doyum	-.194**	.245**	.231**	.185**	.212**	.108*	.171**	.149**	.493**	1		
Öznel iyi oluş ölçeği	Yaşam doyum	.005	.079	.330**	.147**	.133**	.110**	.219**	.015	.426**	.440**	1	
	Olumlu duygu	-.070	.254**	.378**	.309**	.271**	.142**	.300**	.104*	.560**	.515**	.481**	1

Tablo 1’ te ele alınan değişkenlere ilişkin korelasyon analizi ortaya konulmuştur. Öznel iyi oluş ölçeği alt boyutları ile çatışma çözme davranışı belirleme ölçeği alt boyutları arasındaki ilişkiye baktığımızda Öznel iyi oluş ölçeği alt boyutlarından aile ilişkilerinde doyum ile çatışma çözme davranışı belirleme ölçeği alt boyutlarından problem çözme ($r = .17, p < .01$) alt boyutu ile aralarında pozitif yönde ve kuvvetli bir ilişki gözlenmişken, diğer alt boyut olan saldırganlık ($r = -.09, p < .05$) ile aralarında negatif yönde, anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır. Önemli kişilerle ilişkilerde doyum ile saldırganlık ($r = -.19, p < .01$) arasında negatif yönde, problem çözme davranışı ($r = .24, p < .01$) ile arasında pozitif yönde, anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır. Olumlu duygular ile problem çözme davranışı ($r = .25, p < .01$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye rastlanmış iken diğer alt boyutlar arasında herhangi bir ilişkiye rastlanmamıştır. Öznel iyi oluş ölçeği ile psikolojik dayanıklılık ölçeği puanları arasındaki ilişkiye baktığımızda, Öznel iyi oluş ölçeği alt boyutlarından aile ilişkilerinde doyum ile Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutları arasında, aile desteği ($r = .42, p < .01$), akran desteği ($r = .14, p < .01$), okul desteği ($r = .25, p < .01$), mücadele azmi ($r = .26, p < .01$) ile arasında 0.01 düzeyinde anlamlı ve pozitif bir ilişki görülmekteyken, uyum ($r = -.10, p < .05$) alt boyutu ile ise 0.05 düzeyinde pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Öznel iyi oluş ölçeği alt boyutlarından önemli kişilerle iletişim ile Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutları arasında, aile desteği ($r = .23, p < .01$), akran desteği ($r = .18, p < .01$), okul desteği ($r = .21, p < .01$), uyum ($r = .1, p < .05$), mücadele azmi ($r = .17, p < .01$), empati ($r = .15, p < .01$) ile arasında pozitif yönde, anlamlı ve kuvvetli düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir.

Öznel iyi oluş ölçeği alt boyutlarından, yaşam doyumunu ile Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutları, aile desteği ($r = .33, p < .01$), akran desteği ($r = .14, p < .01$), okul desteği ($r = .13, p < .01$), uyum ($r = .11, p < .01$), mücadele azmi ($r = .21, p < .01$) ile aralarında 0.01 düzeyinde pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Ancak empati ($r = .01, p > .05$) alt boyutu ile arasında herhangi bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Öznel iyi oluş ölçeği alt boyutlarından, olumlu duygular ile Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutları, aile desteği ($r = .37, p < .01$), akran desteği ($r = .30, p < .01$), okul desteği ($r = .27, p < .01$), uyum ($r = .14, p < .01$), mücadele azmi ($r = .30, p < .01$) ile aralarında 0.01 düzeyinde pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca olumlu duygular alt boyutu ile empati ($r = .10, p < .05$) puanları arasında 0.01 düzeyinde pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur.

Çatışma Çözme Davranışı Belirleme Ölçeği ve Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Ölçeği puanlarının lise öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Ölçeği puanlarını ne düzeyde yordadığını ortaya çıkarmak için yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.

Lise Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılığının ve Çatışma Çözme Davranışlarının, Aile İçi İlişkilerde Doyumlarına Yönelik Öznel İyi Oluşlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

<i>Model</i>	<i>R</i>	<i>R²</i>	<i>R²(Adj)</i>	<i>Standart Hata</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
A	.424	.180	.178	2.50687	119.795*	.000
B	.444	.197	.194	2.48273	66.904 *	.000
C	.456	.208	.204	2.46792	47.659*	.000
D	.463	.215	.209	2.45973	37.140*	.000
E	.470	.221	.214	2.45256	30.722*	.000

A Yordayıcı: Aile Desteği,

B Yordayıcı: Aile Desteği, Okul Desteği

C Yordayıcı: Aile Desteği, Okul Desteği, Akran Desteği

D Yordayıcı: Aile Desteği, Okul Desteği, Akran Desteği, Mücadele Azmi

E Yordayıcı: Aile Desteği, Okul Desteği, Akran Desteği, Mücadele Azmi, Uyum

Bağımlı Değişken: Aile İçi İlişkilerde Doyumu

* **p < 0.05**

Tablo 2’ de görüldüğü üzere, aile desteği, okul desteği, akran desteği, mücadele azmi ve uyum alt boyutları birlikte, aile doyumuna ilişkin varyansın % 21.4’ ünü; açıklamaktadır. Fakat Psikolojik Dayanıklılığın başka bir alt boyut olan empatinin, aile doyumuna ilişkin varyans ile ilişkili olmadığı ve yordayıcısı olmadığı görülmektedir.

Tablo 3.

Lise Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılığının ve Çatışma Çözme Davranışlarının, Önemli Diğer Kişilere İletişimde Doyuma Yönelik Öznel İyi Oluşlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

<i>Model</i>	<i>R</i>	<i>R²</i>	<i>R²(Adj)</i>	<i>Standart Hata</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
A	.245	.060	.058	2.40836	34.89*	.000
B	.303	.092	.089	2.36919	27.63*	.000
C	.321	.103	.098	2.35726	20.78*	.000
D	.331	.110	.103	2.35029	16.73*	.000

A Yordayıcı : Problem Çözme

B Yordayıcı : Problem Çözme, Aile Desteği

C Yordayıcı : Problem Çözme, Aile Desteği, Okul Desteği

D Yordayıcı : Problem Çözme, Aile Desteği, Okul Desteği, Saldırganlık

Bağımlı Değişken: Önemli Diğer Kişilerle İletişimde Doyum

* $p < 0.05$

Tablo 3' te görüldüğü üzere, problem çözme, aile desteği, okul desteği ve saldırganlık birlikte önemli diğer kişilerle iletişimde doyuma yönelik varyansın % 10.3' ünü açıklamaktadır. Psikolojik Dayanıklılığın diğer alt boyutlarından olan; akran desteği, uyum, mücadele ve empatinin, önemli diğer kişilerle ilişkileri açıklamadığı ve herhangi bir ilişkinin olmadığı görülmektedir.

Tablo 4.

Lise Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılığının ve Çatışma Çözme Davranışlarının, Yaşam Doyumuna Yönelik Öznel İyi Oluşlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

<i>Model</i>	<i>R</i>	<i>R²</i>	<i>R²(Adj)</i>	<i>Standart Hata</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
A	.330	.109	.107	2.23754	66.60*	.000
B	.347	.120	.117	2.22493	37.28*	.000
C	.362	.131	.127	2.21302	27.41*	.000
D	.373	.139	.133	2.20487	21.97*	.000

A Yordayıcı : Aile Desteği

B Yordayıcı : Aile Desteği, Mücadele Azmi

C Yordayıcı : Aile Desteği, Mücadele Azmi, Saldırganlık

D Yordayıcı : Aile Desteği, Mücadele Azmi, Saldırganlık, Empati

Bağımlı Değişken : Yaşam Doyumu

* $p < 0.05$

Tablo 4' te görüldüğü üzere, aile desteği, mücadele azmi, saldırganlık ve empati birlikte yaşam doyumuna ilişkin varyansın % 13.3' ünü açıklamaktadır. Çatışma Çözme Davranışları Ölçeği alt boyutlarından, problem çözme ile ve Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği alt boyutlarından; akran desteği, uyum ve okul desteğinin, yaşam doyumunu değişkenini yordamadığı görülmektedir.

Tablo 5.

Lise Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılığının ve Çatışma Çözme Davranışlarının, Olumlu Duygulara Yönelik Öznel İyi Oluşlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

<i>Model</i>	<i>R</i>	<i>R²</i>	<i>R²(Adj)</i>	<i>Standart Hata</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
A	.378	.143	.141	2.71179	91.08*	.000
B	.417	.174	.171	2.66497	57.33*	.000
C	.438	.192	.188	2.63793	43.08*	.000
D	.448	.201	.195	2.62565	34.14*	.000
E	.458	.210	.202	2.61385	28.74*	.000
F	.465	.216	.208	2.60509	24.90*	.000
G	.473	.223	.213	2.59569	22.19*	.000

A Yordayıcı: Aile Desteği

B Yordayıcı: Aile Desteği, Mücadele Azmi

C Yordayıcı: Aile Desteği, Mücadele Azmi, Problem Çözme

D Yordayıcı: Aile Desteği, Mücadele Azmi, Problem Çözme, Akran Desteği

E Yordayıcı: Aile Desteği, Mücadele Azmi, Problem Çözme, Akran Desteği, Empati

F Yordayıcı: Aile Desteği, Mücadele Azmi, Problem Çözme, Akran Desteği, Empati, Saldırganlık

G Yordayıcı: Aile Desteği, Mücadele Azmi, Problem Çözme, Akran Desteği, Empati, Saldırganlık, Okul Desteği

Bağımlı Değişken: Olumlu Duygu

***p < 0.05**

Tablo 5' te görüldüğü üzere Aile desteği, mücadele azmi, problem çözme, akran desteği, empati, saldırganlık ve okul desteği olumlu duyguya ilişkin varyansın % 21.3' ünü açıklamaktadır. Fakat Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği uyum alt boyutunun, olumlu duygu alt boyutunu yordamadığı görülmektedir.

Ergenlerin, Psikolojik Dayanıklılık, Çatışma Çözme Davranışı ve Öznel İyi Oluş puanlarının sınıf düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğine baktığımızda sadece Çatışma Çözme

Davranışı açısından sınıf düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaların olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlar aşağıda açıklanmıştır.

Tablo 6.

Lise Öğrencilerinin Çatışma Çözme Davranışı Puanlarının Alt Boyutlarına Göre İstatistiksel Verileri

	Alt Boyutlar	<i>n</i>	\bar{X}	<i>Ss</i>
Çatışma Çözme Davranışı	Saldırganlık	548	29.20	10.65
	Problem Çözme	545	44.20	9.74

Tablo 6 incelendiğinde saldırganlık ve problem çözme değişkenine göre lise öğrencilerinin saldırganlık puan ortalamaları ($\bar{X}=29.20$) iken; problem çözme alt boyutu puan ortalamaları ($\bar{X}=44.20$) olarak bulunmuştur.

Tablo 7.

Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Bağımlı Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	S. D.	Kareler Ortalaması	<i>F</i>	<i>p</i>
Saldırganlık	Gruplar Arasında	526.085	3	175.362	1.550	.201
	Gruplar İçinde	61536.200	544	113.118		
	Toplam	62062.285	547			

* $p<0.05$

Tablo 7' ye göre saldırganlık değişkeni açısından lise öğrencilerinin saldırganlık puanlarında ($F=1.550$) anlamlı düzeyde farklılaşma görülmemiştir.

Tablo 8.

Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

<i>Bağımlı Değişken</i>	<i>Varyansın Kaynağı</i>	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>S. D.</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Problem Çözme	Gruplar Arasında	1045.921	3	348.640	3.727	.011*
	Gruplar İçinde	50881.999	544	93.533		
	Toplam	51927.920	547			

*p<0.05

Tablo 8' e göre problem çözme değişkeni açısından lise öğrencilerinin problem çözme puanlarında (F=3.727) anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmüştür. Farklılaşmanın kaynağını belirlemek için Tukey HSD testi yapılmış ve sonuçlar aşağıda Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9.

Problem Çözme Değişkeni Açısından Lise Öğrencileri Problem Çözme Beceresi Puanlarına İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları

<i>Bağımlı değişken</i>	<i>Sınıf Düzeyi</i>	<i>Ortalamalar Farkı</i>	<i>Standart Hata</i>	<i>p</i>
Problem Çözme	9. Sınıf 10. Sınıf	.26	1.12	.99
	11. sınıf	3.49(*)	1.18	.01*
	12. sınıf	1.07	1.23	.82
	10. Sınıf 11. sınıf	3.22*	1.11	.02*
	12. sınıf	.81	1.17	.90

*p < 0.05

Tablo 9' da sınıf düzeyi değişkenine göre; 9. Sınıflar ile 10. Sınıf düzeyleri problem çözme puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir fark yoktur. Ancak aynı değişkene göre 9. Sınıf lise öğrencileri ile 11.sınıf öğrencilerin sahip oldukları problem çözme puan ortalamaları arasında < .05 düzeyinde anlamlılık ortaya çıkmıştır. Buna göre, 9. Sınıf öğrencilerin problem çözme düzeyleri, 11. Sınıf öğrencilerinin problem çözme becerilerinden anlamlı düzeyde yüksektir. 9. Sınıflar ile 12. Sınıf düzeyleri problem çözme puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir

fark yoktur. 10. Sınıf lise öğrencileri ile 11.sınıf öğrencilerin sahip oldukları problem çözme puan ortalamaları arasında $< .05$ düzeyinde anlamlılık ortaya çıkmıştır. Buna göre, 10. Sınıf öğrencilerin problem çözme düzeyleri, 11. Sınıf öğrencilerinin problem çözme becerilerinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Bu bölümde araştırmanın çalışma grubu olan lise öğrencilerinin çatışma çözme davranışları ve psikolojik dayanıklılık değişkenlerinin, öğrencilerin öznel iyi oluşlarını yordamasına ilişkin bulguların tartışması ve yorumlanması bulguların sırasına göre yapılmıştır.

Yapılan araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara baktığımızda, aile içi ilişkilerde doyum ile çatışma çözme alt boyutlarından, saldırganlık boyutu ile arasında negatif; problem çözme ile aralarında, pozitif ve anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır. Yani saldırganlık düzeyi arttıkça, aile içi ilişkilerde doyum seviyesi azalmaktayken; kişiler arası problem çözme puanı arttıkça aile içi ilişkilerde doyum puanının da buna bağlı olarak arttığı görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde benzeri bulgulara rastlanmıştır. Canbay (2010) yapmış olduğu bir çalışmada bulguları destekleyen sonuçlara ulaşmıştır, ergenlerin sosyal beceri düzeyleri ile öznel iyi olma seviyeleri arasında anlamlı ve pozitif bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sorunla karşı karşıya kalan bireyin, problem çözme becerisini aktif hale getirmesi, yaşamış olduğu sorunlarla baş etme kabiliyetinin güçlenmesine zemin hazırlar. Öğrenci buna bağlı olarak da akranlarıyla ve ailesiyle sağlıklı iletişim kurar. Ayrıca bu durum sosyal ilişkilerini sağlıklı bir biçimde devam ettirme kabiliyetini artırmasına ve geliştirmesine katkı sağlamış olur (Johnson, Johnson, Dudley, Mitchell ve Fredrickson, 1997; Johnson ve Johnson, 2004). Özer (2006) tarafından yapılan araştırmada da destekleyici sonuçlara ulaşılmıştır; öğrencilere problem çözme becerilerinin verilmesi, sadece karşılaşılan sorunu çözmenin yanında, kişiyi ve kişinin günlük hayatındaki ilişkilerine de olumlu katkı sağlar.

Araştırmada saldırganlık boyutu ile önemli diğer kişilerle iletişimde doyum arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Saldırganlık puanı artarken önemli diğer kişilerle iletişimde doyum puanlarının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Problem çözme alt boyutu puanları ile öznel iyi olma alt boyutlarından aile içi ilişkilerde ve önemli diğer kişilerle ilişkilerde doyum arasında da pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuca göre problem çözme puanı arttıkça çevre ve aile ile kurulan ilişkilerde doyum puanı da artmıştır. Ergenlik döneminde saldırgan ve zorba davranış sergileyen öğrencilerin akran ilişkilerinde zayıf ve eksik olduğu bulguları (Cowie, 2004; Smith ve ark., 2004; Olweus, 2003) bulunmaktadır.

Lise öğrencilerinin saldırganlık ve problem çözme puanlarının sınıf seviyelerine göre karşılaştırıldığında, saldırganlık puanlarında herhangi bir anlamlı farklılık ortaya çıkmamış ancak problem çözme davranışlarında ise anlamlı düzeyde bir farklılık gözlenmiştir.

Rehber ve Atıcı (2009) tarafından yapılan çalışmada 6. 7. ve 8. Sınıf öğrencileri arasında problem çözme ve saldırganlık puanları arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Fakat bu sonucun aksine Efilti (2006) ve Ayas ve Pişkin (2011)'in yapmış oldukları çalışmada 11. Sınıf öğrencilerin saldırganlık puanlarının diğer öğrencilerin puan ortalamalarından yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Problem çözme değişkeni açısından ise lise öğrencilerin problem çözme puanlarında anlamlı düzeyde ($F=3.727$, $p< 0.05$) farklılaşma olduğu görülmüştür. 9. Sınıf ve 10. Sınıf lise öğrencilerinin problem çözme becerilerinin, 11. Sınıf öğrencilerin problem çözme becerilerinden anlamlı düzeyde ($P=.01$, $<.05$) yüksek olduğu bulunmuştur. Literatürde bu sonucu destekler bulgular bulunmaktadır. Yavuzer, Karataş ve Gündoğdu (2013), yaptıkları çalışmada 9. ve 10. Sınıf öğrencilerinin 11. Sınıf öğrencilerine göre çatışma çözme durumlarında daha az saldırgan davranışta buldukları ve daha fazla problem çözmeye gayret gösterdikleri bulunmuştur. Bu bulguları destekleyen bir başka çalışmada Ayas ve Pişkin (2011) tarafından yapılan çalışmanın bulgularında da rastlanmıştır. Bulgulara göre 11.sınıf öğrencilerinin kendilerinden daha küçük sınıflardaki öğrencilerden daha fazla zorbalık yapmaları yaşlarının büyüklüğü ile açıklanabilir. Yaşı büyük öğrencilerin aynı zamanda fiziksel olarak da büyük oldukları düşünülebilir.

Problem çözme alt boyutu ergenin öznel iyi olmasının kuvvetli yordayıcılarından. Arslan, Hamarta ve Uslu (2010)' nun yapmış olduğu araştırmaya göre, karşı koyma, duyguları ifade etme, kendini ifade etme, benlik saygısı ve yaşam doyumu arasında olumlu ve kuvvetli bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Lise öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık alt boyutları (aile desteği, akran desteği, okul desteği, uyum, mücadele azmi ve empati) puan ortalamaları ile; öznel iyi oluş alt boyutları (aile doyumu, önemli diğer kişilerle iletişimde doyum, yaşam doyumu ve olumlu duygular) puan ortalamaları arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ergenlerin psikoloji dayanıklılık düzeylerinin, öznel iyi oluşlarını yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Psikolojik dayanıklılık seviyesi yükseldikçe kişilerin öznel iyi oluş seviyeleri de yükselmektedir. Öznel iyi olma ve benlik saygısının, psikolojik sağlamlıkla arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırmada Kamya (2000; Cakar and Tagay, 2017), psikolojik sağlamlık ve öznel iyi olmanın, benlik saygısının güçlü belirleyicilerinden olduklarını bulmuştur. Yapılan başka bir çalışmada sonuçları

destekler bulgulara rastlanmıştır. Bu araştırmaya göre, benlik saygısı ile öznel iyi oluşun pozitif yönde ilişkili olduğunu ortaya konmuştur. Ayrıca benlik saygısının öznel iyi oluşu pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır (Doğan ve Eryılmaz, 2013).

Bu çalışmada çatışma çözme ve psikolojik dayanıklılık alt boyutlarından öznel iyi oluşun yordayıcıları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benlik saygısının öznel iyi olmayı anlamlı biçimde yordadığı tespit edilmiştir(Cha, 2003). Ayyash-Abdo ve Alamuddin (2007)' in Lübnan'da 17-24 yaş aralığındaki ergenler üzerindeki yaptığı çalışmaya göre, benlik saygısını öznel iyi oluşu yordadığı bulunmuştur. Sosyal becerileri düşük bireylerin insan ilişkilerinde daha etkisiz ve empatik becerileri diğerlerine göre daha düşük seviyede oldukları bulunmuştur (Riggio, 1989).

Araştırma sonucuna göre ergenlerin çatışma çözme becerileri ve psikolojik dayanıklılık seviyelerinin, öznel iyi oluş düzeylerine önemli bir katkısının olduğu görülmektedir. Bilhassa lise çağındaki öğrencilerin kendi hayatları için önemli kararlar verdikleri ve pek çok sorunla başa çıkmaya çalıştıkları bir dönemdir. Bu öğrencilerin çatışma çözme becerilerini geliştirecek eğitimler ve psikolojik dayanıklılıklarını artırmaya yönelik psiko-eğitim programları hazırlamak öznel iyi oluş düzeylerinin yükselmesine katkı sağlayabilir. Ayrıca ailelere yönelik rehberlik çalışmalarında da bu araştırmanın bulgularından yararlanılabilir. Bu araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda ergenlerin öznel iyi oluş düzeylerini geliştirmek için çatışma çözme becerileri, öfke kontrol eğitimleri, olumlu düşünme ve dayanıklılıklarını artıracak etkinliklerin yer alacağı psiko-eğitim programları hazırlanarak bu programların işlevselliğinin deneysel çalışmalarla incelenmesi önerilebilir. Bu çalışma 15- 18 yaş aralığındaki lise öğrencileri ile yapıldığından dolayı başka yaş dönemlerine genellenemez. Farklı lise türlerinin hepsini kapsayacak örneklemin seçilerek araştırma yapılmasında farklı bulgular ortaya çıkabilir. Ayrıca araştırma sadece bir ilde yer alan bazı lise öğrencileriyle gerçekleştirildiğinden farklı kültürlere genellemek de doğru olmaz. Bu nedenle benzer araştırmalar farklı yaş grupları ve bölgelerle gerçekleştirilebilir.

Kaynakça

- Andrews F M., Withey, S. B. (1976). Social indicators of well-being. New York: Plenum Press.
- Arslan, C., Hamarta, E., ve Uslu, M. (2010). The relationship between conflict communication, self-esteem and life satisfaction in university students. *Educational Research and Reviews*, 5, 31-34.
- Ayas, T., & Pişkin, M. (2011). Lise öğrencileri arasındaki zorbalık olaylarının cinsiyet, sınıf düzeyi ve okul türü bakımından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(2), 550-568.
- Ayyash-Abdo, H., & Alamuddin, R. (2007). Predictors of subjective well-being among college

- youth in Lebanon. *The Journal of Social Psychology*, 147(3), 265-284.
- Basabe, N., Paez, D., Valencia, J., Gonzalez, J. L., Rimé, B., ve Diener, E. (2002). Cultural dimensions, socioeconomic development, climate, and emotional hedonic level. *Cognition & Emotion*, 16(1), 103-125.
- Basım, H. N., ve Çetin, F. (2011). Yetişkinler için psikolojik dayanıklılık ölçeği' nin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(2), 104-114.
- Bemak, F., ve Keys, S. (2000). Violent and aggressive youth. *Intervention and Prevention Strategies for Changing Times. California: Corwing*.
- Bodine, J. R., Crawford, K. D. (1998). The handbook of conflict resolution education: A guide to building quality programs in schools. San Francisco: Jossey Bass Publishers.
- Broege, N., Owens, A. ve Schneider, B. (2006). Performing well but feeling bad: The classroom experiences of adolescents. *The Scnd Annual Conference of The Achievement Gap Intiative at Harvard University*.
- Bulut, S., Dogan, U., ve Altundag, Y. (2013). Adolescent Psychological Resilience Scale: Validity and reliability study. *Suvremena Psihologija*, 16(1), 21-32.
- Büyükkaragöz, S. S., ve Kesici, Ş. (1988). Eğitimde öğretmenin rolü ve öğretmen tutumlarının öğrenci davranışları üzerindeki etkisi. *Millî Eğitim*, 137(11).
- Büyükoztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cakar, F., ve Tagay, O. (2017). The mediating role of self-esteem: The effects of social support and subjective well-being on adolescents' risky behaviors. *Education Sciences: Theory & Practice*, 17, 859-876.
- Canbay, H. (2010). *Lise öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Cha, K. H. (2003). Subjective well-being among college students. In *The Quality of Life in Korea* (pp. 455-477). Springer Netherlands.
- Conference (ICEC 2012), May, 3- 5, 2012, İstanbul, Turkey*.
- Cowie, H. (2004). Peer influences. (Ed. Sanders, C. E. ve Phye, G. D.). *Bullying implications for the classroom. California: Elsevier Academic Press*.
- Çelebi, Ç. D., & Sezgin, O. (2015). Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluşları ile Ahlâkî Olgunluk Seviyeleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2), 99-146.
- Deiner, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95, 542-575.
- Demirbaş, N. (2010). *Yaşamda anlam ve yılmazlık* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Deutsch, M. (1973). The resolution of conflict: Constructive and destructive processes. New Haven, CT: Yale University Press.
- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E. ve Shmith, H. L. (1999). Subjective well-being: *Three decades of progress. Psychological Bulletin*, 125 (2), 276-302.

- Diener, E., ve Clifton, D. (2002). Life satisfaction and religiosity in broad probability samples. *Psychological Inquiry*, 13(3), 206-209.
- Diener, Ed. ve Diener, Carol. (1996). “Most People Are Happy”, *Psychological Science*, 7, ss. 181-185.
- Doğan, T., ve Eryılmaz, A. (2013). Benlik saygısı ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(33), 107-117.
- Dündar, Ü. (2016). *Lise öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi: Gaziosmanpaşa ilçesi örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Efiliti E. (2006). *Ortaöğretim kurumlarında okuyan öğrencilerin saldırganlık denetim odağı ve kişilik özelliklerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi* (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Eryılmaz, A. (2009). Ergen öznel iyi oluş ölçeğinin geliştirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(4), 975-989.
- Fordyce, M. W. (1983). A program to increase happiness: Further studies. *Journal of Counseling Psychology*, 30(4), 483.
- Fujita, F., Diener, E. ve Sandvik, E. (1991), “Gender differences in negative affect and well-being: The case for emotional intensity”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(3), 427- 434.
- Gizir, C. A. (2004). *Akademik sağlamlılık: Yoksulluk içindeki sekizinci sınıf öğrencilerinin akademik başarılarına katkıda bulunan koruyucu faktörlerin incelenmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gizir, C. A., ve Aydın, G. (2006). Psikolojik Sağlamlık ve Ergen Gelişim Ölçeği'nin Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 87-99.
- Gündoğdu, R. (2009). Yaratıcı drama temelli çatışma çözme programının ergenlerde öfke, saldırganlık ve çatışma çözme becerisine etkisi (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Güner, İ. (2007). *Çatışma çözme becerilerini geliştirmeye yönelik grup rehberliğinin lise öğrencilerinin saldırganlık ve problem çözme becerileri üzerine etkisi*. (Doktora tezi). İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Gürkan, U. (2006). *Grupla psikolojik danışmanın üniversite öğrencilerinin yılmazlık düzeylerine etkisi*. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Haynes, N. M. (2005). Personalized Leadership for Effective Schooling.[Online]: URL: www.atdp.berkeley.edu/haynes_keynote_04.ppt.
- Izgar, H., Gürsel, M., Kesici, Ş., & Negiş, A. (2004). Önder davranışlarının problem çözme becerisine etkisi. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6-9.
- Jandt, F. E. & Pedersen, P. B. (1996). Constructive conflict management: Asia-Pacific cases. Newbury Park: Sage Publications.

- Johnson D. W. and Johnson R. T. (2004). Implementing the “teaching students to be peacemakers program”. *Theory into Practice*, 43 (1), 68-79.
- Johnson, D. W. ve Johnson, R. T. (2000): How can we put Operative learning into practice. *The Science Teacher*, 67, (2).
- Johnson, D. W. Ve Johnson, R. T., Dudley, B. ve Magnuson, D. (1995). Training elementary school students to manage conflict. *Journal of Social Psychology*, 135(6), 673-686.
- Kamya, H. A. (2000). Hardiness and spiritual well-being among social work students: Implications for social work education. *Journal of Social Work Education*, 36(2), 231-240.
- Kararmak, Ö. (2006). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 129-139.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (18. Basım). Ankara: Nobel Yayın.
- Koruklu (Öner), N. (1998). *Arabuluculuk Eğitiminin İlköğretim Düzeyindeki Bir Grup Öğrencinin Çatışma Çözme Davranışlarına Etkisinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Larsen, R. J., ve Prizmic, Z. (2008). Regulation of emotional well-being. *The Science of Subjective Well-Being*, 258-289.
- Lulofs, R. S. & Cahn, D. D. (2000). *Conflict from theory to action* (2. baskı). Boston, MA: Allyn and Bacon.
- Lyubomirsky, S., ve Lepper, H. S. (1999). A measure of subjective happiness: Preliminary reliability and construct validation. *Social Indicators Research*, 46(2), 137-155.
- Masten, A. S. (2004). Regulatory processes, risk, and resilience in adolescent development. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1021(1), 310-319.
- Masten, A. S., ve Reed, M.-G.J. (2002). Resilience in development. In C. R. Snyder & S. Lopez (Eds.), *Handbook of Positive Psychology* (pp. 74-88). Oxford.
- Myers, D. & Deiner, E. (1995). Who is happy. *American Psychological Society*. 6, 1,1-19.
- Olweus, D. (2003). A profile of bullying at school. *Educational Leadership*, 60(6), 12-17.
- Ögel, K., Tarı, I., Eke, C. (2006). *Okullarda Suç ve Şiddeti Önleme Klavuzu*. İstanbul, Yeniden Yayınları, No:7.
- Öğülmüş, S. (2001). *Kişiler arası Sorun Çözme Becerileri ve Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özcan, B. (2005). *Anne-babaları boşanmış ve anne-babaları birlikte olan lise öğrencilerinin yılmazlık özellikleri ve koruyucu faktörler açısından karşılaştırılması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özer K. (2006). *İletişimsizlik Becerisi* (Altıncı basım) İstanbul: Sistem yayıncılık.
- Philips, E. & Cheston, R. (1979). Conflict resolution: What works? *California Management Review*, 21(4), 76-84.
- Putman, L. L. & Wilson, C. E. (1982). Communication strategies in organizational conflicts: Reliability and validity of a measurement scale. M. Burgoon (Ed.), *Communication Yearbook*, 6, (syf. 629- 652). Beverly Hills: Sage Publications.

- Rahim, M. A., Garrett, J. E., & Buntzman, G. F. (1992). Ethics of managing interpersonal conflict in organizations. *Journal of Business Ethics*, *11*, 423- 432.
- Rehber, E., ve Atıcı, M. (2009). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerine göre çatışma çözme davranışlarının incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *18*(1), 323-342.
- Riggio, R. E. (1989). *Social Skills Inventory*. 1. basım, *Consulting Psychologists Press, Inc., USA*.
- Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, *57*(6), 1069-1081.
- Schrumpf, F. Crawford, D. K. ve Bodine, R. J. (2007). Okulda Çatışma Çözme ve Akran Arabuluculuk. (Çev: F. Gül. Akbalık, B. Dilek Karaduman). Ankara: İmge Kitabevi.
- Smith, P. K., Talamelli, L., Cowie, H., Naylor, P. ve Chauhan, P. (2004). Profiles of nonvictims, escaped victims, continuing victims and new victims of school bullying. *British Journal of Educational Psychology*. *74*(4), 565-581.
- Taştan, N. (2004). *Çatışma çözme ve akran arabuluculuğu eğitimi programlarının ilköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin çatışma çözme ve akran arabuluculuğu becerilerine etkisi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Terzi, Ş. (2005). *Öznel iyi olmaya ilişkin psikolojik dayanıklılık modeli*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Turgut, Ö., & Çapan, B. E. (2017). Ergen Psikolojik Sağlık Düzeyinin Yordayıcıları: Algılanan Sosyal Destek ve Okul Bağlılığı. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (44), 162-183.
- Yalçın, S. B., Ak, M., Kavaklı, M., & Kesici, Ş. (2018). Mutluluğun önündeki engel: Erken dönem uyumsuz şemalar. *Journal of Cognitive-Behavioral Psychotherapy and Research*, *7*(1), 7-13. doi: 10.5455/JCBPR.270828
- Yalçın, S. B., Kavaklı, M., & Kesici, Ş. (2017). The predictive power of undergraduates' personality traits and self-esteem regarding their forgiveness. *Journal of Education and Practice*, *8*(18), 13-20.
- Yalçın, S. B., Kavaklı, M., Kesici, Ş., & Ak, M. (2017). University students' early maladaptive schemas' prediction of their mindfulness levels. *Journal of Education and Practice*, *8*(20), 174-181.
- Yavuzer, Y., Karataş, Z., ve Gündoğdu, R. (2013). Ergenlerin çatışma çözme davranışlarının incelenmesi: Nicel ve nitel bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *28*(1), 428-440.

Extended Abstract

Introduction

Human who is a social being comes into the world as intrinsically fitted with skills of living together. Human who spends his/her plenty of time on being able to adapting to his/her environment, establishing himself/herself and socializing encounters various problems. For instance, losing his/her relative, losing somebody he/she loves, losing his/her job, catching a fatal disease, the situation of personal or interpersonal conflict and a problem which he/ she has people around or can't solve suspend a person by disrupting his/her life. In this situation, the internal stress of individual increases, signs of anxiety are seen, existing emotional stability deteriorates, adjustment disorder occurs and even physical ailments occurs.

The main concern with which the schools confront is not conflict frequency but how conflicts will be managed with healthy and constructive method. That conflict constructively is resolved requires sense of Conflict Resolution Understanding in the society.

Based on this information, it has been thought that teaching Interpersonal Problem Resolution Skills and Conflict Resolution Behaviors in high schools and primary schools, explaining people tracks which they will follow to meet their psychological requirements, expressing the necessity of the mutual respect and the living together with people having different value judgments and most importantly enhancing the skills of the rally of the students are necessary.

In the sense of increasing psychological durability strength and enabling to raise more healthy generations, importance of Conflict Resolution Behavior Skills confronts with us as the most important preventive factor as of yet. The most significant point is that being given Conflict Resolution Skills to children and adolescents in accordance with their age and readiness level in all education levels has quite importance.

Purpose

The purpose of this survey is to ascertain whether Conflict Resolution Behaviors and Interpersonal Problem Resolution Skills have influence on Subjective Well-Being or not when they confront with conflict becoming life state of stressful and an interpersonal problem.

Method

In this study, "Personal Information Form" has been used for the personal information of the students who has attended the study. Moreover, to determine Conflict Resolution Behavior"

Conflict Resolution Behavior Identification Scale”, to determine Level of Psychological Resilience “Adolescent Psychological Resilience Scale” and to determine Level of Subjective Well-Being “Adolescent Subjective Well-Being Scale” have been used.

Data which has been obtained through scales will be computerized by the researcher and the analysis of the data will be made by being used SPSS packaged software. In data analysis t Test analysis of variance (ANOVA), Pearson Product- Moment Correlation Coefficient and Multiple Regression Analysis have been used to reveal correlation. In the cases in which F- value which has been obtained from one way analysis of variance has been found meaningful, Tukey HSD has been applied in order to determine source of difference and data have been determined as 0.05.

Results

According to the result of the study, the relationship between Adolescent Subjective Well- Being and Aggression - the subscales of CRBIS - is negative whereas the relationship between Adolescent Subjective Well-Being and Problem Solving is positive at 0.01 meaningful level. It has been seen that the relationship among family support, pair support, school support and struggle determination – Subscales of ASWBS and the point of Psychological Resilience Subscales is positive and at 0.01 meaningful level. Level of Subjective Well-Being of the high school students’ isn’t differentiated in accordance with class variabilities. The relationship between Adolescent Subjective Well-being and Aggression – the Subscales of CRBIS – is negative whereas the relationship between Adolescent Subject Well-Being and Problem Solving is positive at 0.01 meaningful level. It has been seen that the relationship among family support, pair support, school support and struggle determination - Subscales of ASWBS and the point of Psychological Resilience Subscales is positive and at 0.01 meaningful level.

Discussion and Conclusion

When we look at the results obtained from the study, a relationship between satisfaction in inter-family relationships and Dimension of Aggression- the subscales of Conflict Resolution -is negative whereas the relationship between satisfaction in inter-family relationships and Problem Solving was positive and meaningful. That is, it has been seen that the more level of aggression increases, the less level of the satisfaction in inter-family decreases whereas the more the point of the interpersonal problem solving increases , the more the point of the satisfaction in inter-family accordingly increases. In his one survey, Canbay (2010) has found results supporting to

the findings. He has concluded that the relationship between social skills level of adolescents and their level of Subject Well-Being is positive and meaningful.

It has been found that a relationship between Dimension of Aggression and satisfaction in the communication with other important people is negative and meaningful. It has been found that the relationship between the points -the Subscales of Conflict Resolution – and inter-family relationship – the Subscales of Subjective Well-Being and satisfaction in the communication with important other people is positive and meaningful. According to this result, the more the score of Problem Solving increases, the more the score of satisfaction in inter-family relationship increases. It has been concluded that at puberty students who behaved pushily and despotically are deficient and insufficiently in peer relationships.

The Subscale of Problem Solving is a predicator of Subjective Well-Being. According to the study done by Arslan, Hamarta ve Uslu (2010), it has been concluded that there is a positive and strong relationship among opposition, expressing emotions, self-expressions, self-esteem and satisfaction with life.

It has been concluded that there is positive and meaningful relationship between the point average of Psychological Resilience Subscales of high school students (family support, peer support, school support, harmony, determination to struggle and empathy) and the point average of Subjective Well-Being Subscales (family harmony, satisfaction in the communication with other important people, satisfaction with life and positive emotions). The fact that adolescents' Level of Psychological Resilience has predicted their Subjective Well-Being has been seen. The more the level of Psychological Resilience increases, the more individuals' the level of Subjective Well-Being also increases.

In this study, it has been concluded that the Subscales of Conflict Resolution and Psychological Resilience are important predictors of Subjective Well-Being. According to Ayyash-Abdo ve Alamuddin (2007)'s studies on adolescents at 17-24 age in Lebanon, it has been found that self-esteem has predicted Subjective Well-Being.